

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره هشتم - سال سوم

تاریخ چاپ ۱۳۸۹/۷/۱۰

۱۲۴۹

شماره چاپ

۴۷۳

شماره ثبت

یک فوریتی

طرح قانون نفت و گاز

یک فوریت این طرح در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ ۱۳۸۹/۷/۴

به تصویب رسید.

کمیسیونهای ارجاعی

اصلی: انرژی

فرعی: اقتصادی - امنیت ملی و سیاست خارجی

برنامه و بودجه و محاسبات

معاونت قوانین

باسمه تعالی

ریاست محترم مجلس شورای اسلامی

اهمیت و جایگاه نفت و گاز در تنظیم روابط اقتصادی داخلی و خارجی و تأثیرگذاری آن بر معادلات بین‌المللی و نیز بودجه سالیانه کشور بر کسی پوشیده نیست. به منظور توسعه صنعت نفت و گاز کشور و افزایش نظارت پذیری فرآیند استحصال، تا بهره‌برداری و فروش و شفاف‌سازی روابط مالی حوزه نفت و گاز و تمهید شرایط تحقق مفاد قانون اساسی و سیاستهای کلی نظام جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه اصل (۴۴) قانون اساسی و به دلیل فقدان قانون جامع و منقح در حوزه‌های مذکور طرح ضمیمه تقدیم می‌گردد:

بدیهی است لازمه تدوین اساسنامه شرکتهای تابعه وزارت نفت، تدوین قانون نفت و گاز و وزارت نفت و گاز می‌باشد. پس از آن باید به تدوین اساسنامه شرکتهای تابعه وزارت نفت و گاز اقدام ورزید.

ادیبانی‌راد - سودانی - سیدناصر موسوی - سیدنجیب حسینی -
سیدحسین حسینی - حسین نژاد - ضابطی - لطفی - کعبی - ناصری نژاد -
علی کریمی - سیدعماد حسینی - عبدالجبار کرمی - فخرالدین حیدری -
سقایی - صادق - دلخوش - حسینی صدر - شبانپور - حسین امیری - عباسی -
حیات مقدم - جلالیان - بادامچیان - ملک محمدی - عزت‌الله دهقان -
مصباحی مقدم - حسن پور - مرعشی - غلامرضا کرمی - اعزازی - ساعدی -
دهدشتی - فولادگر - سیدحسین هاشمی - جوینجری - حسنونند -
موسوی جرف - فتحی پور - سواری - خباز - آقایی - امینی - قادری -
جواد کریمی - قره‌خانی - ناصری - ذوالانوار - رجائی - پاپری مقدم - قنبری -
حسینعلی شهریاری - رامین

تعاریف

ماده ۱- اصطلاحات و کلمات زیر هر کجا که در این قانون به کار برده می‌شود، شامل تعاریف مشروح در این ماده است.

(۱) نفت: عبارت است از کلیه هیدروکربورها به استثناء ذغال سنگ که به صورت نفت خام طبیعی، قیر، پلمه سنگهای نفتی و ماسه‌های آغشته به نفت اعم از آن که به حالت طبیعی یافت شود و یا به وسیله عملیات مختلف از نفت خام و گاز طبیعی به دست آید میعانات گازی نیز نفت خام محسوب می‌شود.

(۲) گاز طبیعی: عبارت است از کلیه هیدروکربورهایی که به صورت گاز طبیعی مستقل و یا همراه با نفت خام به حالت طبیعی یافت شود یا به وسیله عملیات مختلف از نفت خام به دست آید.

(۳) منابع نفتی و گازی: عبارت است از هر یک از مخازن زیرزمینی یا روزمینی در تقسیمات داخل سرزمین و آبهای داخلی، ساحلی، بین‌المللی و فلات قاره کشور که احتمال وجود نفت و گاز و میعانات گازی در آن باشد و مشخصات فنی و جغرافیایی آن توسط وزارت نفت مشخص شده باشد.

(۴) عملیات بالادستی نفت و گاز طبیعی: عبارت است از کلیه عملیات مربوط به صیانت و بهره‌برداری از منابع نفتی و گازی مانند: نظارت و مدیریت تفحص نقشه‌برداری، زمین‌شناسی، اکتشاف، استخراج و تحصیل اراضی لازم و تهیه و اجراء طرحهای سرمایه‌ای برای احداث تأسیسات و صنایع و ایجاد، توسعه و تحدید آنها و حفاظت و حراست از تأسیسات واحدهای مربوطه به صنعت نفت و گاز و عملیات تولید و قابل عرضه کردن نفت خام و گاز طبیعی و میعانات گازی و سایر هیدروکربورهای طبیعی (به استثناء ذغال سنگ) در حد جداسازی اولیه برای عملیات میاندستی و پایین‌دستی و صادرات. همچنین تهیه و تولید کالاها و مواد صنعتی مورد استفاده نفت و گاز و ایجاد تسهیلات و

خدمات جنبی برای این عملیات و آموزش و تأمین نیروی انسانی متخصص، ایجاد شرایط ایمنی و بهداشت صنعتی و حفاظت محیط از آلودگی از عملیات با رعایت ضوابط سازمانهای ذی ربط و بررسی‌ها، برنامه‌ریزی و طراحی فنی و اقتصادی و انعقاد قراردادهای پیمانکاری و مشاوره در زمینه‌های عملیات فوق و انجام مطالعات و تحقیقات و آزمایشها و پژوهشهای علمی و فنی برای بسط و تکمیل تکنولوژی و ارتقاء دانش فنی و صنعتی و بررسی تبعات و اختراعات مربوط به صنایع بالادستی نفت و گاز و تبادل اطلاعات علمی و فنی و تجربیات صنعتی با مؤسسات داخلی و خارجی ذی صلاح در زمینه عملیات نفتی و گازی. همچنین تزریق گاز، آب، هوا و یا هر عملیاتی که منجر به برداشت بهینه و حداکثری از منابع نفت و گاز گردد.

۵) عملیات پایین دستی نفت و گاز: عبارت است از کلیه عملیات تصفیه پس از جداسازی اولیه جهت نفت خام و میعانات گازی، تهیه فرآورده‌های فرعی و مشتقات نفتی و گازی و جمع‌آوری و تصفیه گاز طبیعی و تولید گاز و محصولات همراه، استفاده از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی و گازی در تولید انواع محصولات پتروشیمی، حمل و نقل، توزیع، فروش و صدور فرآورده‌های حاصل از نفت و گاز و پتروشیمی و فعالیتهای تجاری مربوط به صادرات و واردات فرآورده‌های نفت و گاز و پتروشیمی و تهیه و تولید کالاها و مواد صنعتی مورد استفاده در این بخش از صنعت نفت و گاز و ایجاد تسهیلات و خدمات جنبی برای این عملیات.

۶) واحدهای عملیاتی: عبارت است از هر سازمان، مؤسسه یا شرکتی که عملیات بالادستی یا پایین دستی نفت و گاز را به صورت اصلی، فرعی، تخصصی، عمومی و خدمات جنبی نفتی و گازی را بر اساس قوانین و مقررات مربوطه از جمله «قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۷۶/۱۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی»
عهده‌دار باشد. عملیات نفتی و گازی در هر صورتی که با وظایف قانونی، برنامه‌ها و طرحهای سایر دستگاهها و نهادهای جمهوری اسلامی ایران و همچنین با مصالح بخش غیردولتی تداخل پیدا کند، تعیین حدود و وظایف آن مطابق آئین‌نامه‌هایی خواهد بود که به وسیله وزارت نفت تهیه و به تصویب هیأت وزیران (و در موارد خاص حاکمیتی به پیشنهاد دولت به تصویب مجلس شورای اسلامی) می‌رسد.

۷) وزارت نفت: وزارتخانه‌ای است که بر اساس لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب مورخ ۱۳۵۸/۷/۸ شورای انقلاب تحت عنوان وزارت نفت و متمم لایحه قانونی وزارت نفت مصوب ۱۳۵۹/۳/۲۹ شورای انقلاب تأسیس شده است و پس از تصویب این قانون، بر اساس قانون اصلاح قانون تأسیس وزارت نفت، با شرح وظایف خاص در جهت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت بر عملیات اجرائی و تجارت نفت و گاز و میعانات گازی اقدام خواهد کرد.

۸) قرارداد: عبارت است از تعهداتی که بین وزارت نفت یا شرکت تابعه آن با یک واحد عملیاتی یا بازرگانی یا هر شخص حقیقی یا حقوقی در داخل یا خارج از کشور منعقد می‌شود که طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران و بر اساس مقررات این قانون، اجراء قسمتی از عملیات یا تجارت نفت و گاز را برعهده گیرد.

۹) تجارت نفت خام و گاز طبیعی: عبارت است از بازاریابی، قیمت‌گذاری و عقد قرارداد فروش داخلی صادرات، واردات، انتقال (ترانزیت) و انواع مبادله نفت خام گاز طبیعی و میعانات گازی.

۱۰) تجارت فرآورده‌های نفتی، گازی: عبارت است از کلیه اقداماتی که در جهت بازاریابی، قیمت‌گذاری و عقد قرارداد فروش داخلی صادرات، واردات، انتقال (ترانزیت) و انواع مبادله فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی انجام خواهد گرفت.

۱۱) تجارت محصولات پتروشیمی: عبارت است از بازاریابی، قیمت‌گذاری و عقد قرارداد فروش داخلی، صادرات، واردات، انتقال (ترانزیت) و انواع مبادله محصولات بالادستی، میان‌دستی و نهایی پتروشیمی.

۱۲) انتقال نفت خام و گاز طبیعی: عبارت است از کلیه عملیاتی که برای رساندن نفت خام و گاز طبیعی و میعانات گازی استخراج شده از منابع (مخازن) نفتی و گازی به پالایشگاهها، واحدهای پتروشیمی و مبادی صادرات و واردات نفت خام و گاز طبیعی انجام می‌گیرد.

۱۳) انتقال فرآورده‌های نفتی و گازی: عبارت است از کلیه عملیاتی که برای انتقال فرآورده‌های نفتی و گاز طبیعی از پالایشگاههای نفت و گاز به مراکز توزیع داخلی یا مبادی صادراتی و وارداتی انجام می‌گیرد.

۱۴) مواد خام: عبارت است از نفت، گاز طبیعی یا میعانات گازی استخراج شده از منابع (مخازن) نفتی و گاز (قبل از تصفیه در پالایشگاههای نفت و گاز یا عملیات پتروشیمی)

۱۵) مواد اولیه حاصل از نفت و گاز: عبارت است از کلیه فرآورده‌ها و محصولات نفت، گاز، میعانات گازی و پتروشیمی که می‌تواند در واحدهای عملیاتی بعدی به محصولات نهایی تبدیل شوند.

۱۶) محصولات نهایی: عبارت است از محصولاتی که پس از تولید امکان تولید محصول دیگری از آنها نباشد.

۱۷) صیانت از منابع نفت و گاز: استفاده از تکنولوژی‌های پیشرفته و اجراء کلیه عملیاتی که منجر به برداشت‌های ثانویه، ثالثیه و...، مطابق آخرین روش و فناوری جهانی در جهت حداکثر بهره‌برداری از منابع نفت و گاز در مخازن کشور گردد.

۱۸) خطوط لوله: خطوط اصلی انتقال نفت و گاز و میعانات گازی از منابع تولید نفت خام و گاز طبیعی به پالایشگاهها و صنایع پتروشیمی و مبادی گمرکی و خطوط انتقال اصلی فرآورده‌ها به انبارهای مناطق ذخیره استراتژیک فرآورده و مبادی گمرکی.

۱۹) امور غیرحاکمیتی نفت و گاز: پیمانکاری و ارائه خدمات برای عملیات بالادستی، مالکیت، مدیریت و عملیات اجرایی بخش پائین‌دستی نفت و گاز و کلیه امور مربوط به صنعت پتروشیمی است که بر اساس جزء (۱) بند «ج» سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و گروههای (۱) و (۲) ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجراء سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی باید به بخش خصوصی، تعاونی یا غیردولتی واگذار شود.

۲۰) امور حاکمیتی نفت و گاز: سیاست‌گذاری کلان اجرایی، برنامه‌ریزی و اجرایی و اعمال حق مالکیت حکومت اسلامی بر امور بالادستی نفت و گاز است که بر اساس جزء (۱) بند «ج» سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و ردیف (۴) و (۵) گروه (۳) ماده (۲) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجراء سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی باید توسط دولت مدیریت شود.

۲۱) ذخیره‌سازی نفت خام: به جهت پیشگیری از توقف تولید پالایشگاههای کشور و همچنین تضمین ادامه صادرات یا واردات نفت خام در مبادی گمرکی که ممکن است در اثر مشکلات خط لوله انتقال و تأسیسات آن،

قطع جریان نفت خام اتفاق بیافتد، نفت خام کافی برای چند روز کاری بخشهای مذکور در مخازن مستقر در این گونه بخشها ذخیره می شود.

(۲۲) ذخیره سازی گاز طبیعی: عملیاتی است که جهت تضمین ادامه تأمین گاز در فصول پرمصرف (به خصوص فصل زمستان) انجام می شود. در این گونه عملیات گاز طبیعی تصفیه شده را در طول سال و در فصول کم مصرف، در مخازن زیرزمینی طبیعی که برای این منظور بر اساس اصول فنی لازم انتخاب می شود ذخیره می کنند تا در فصول پرمصرف با برداشت از آنها، جریان تأمین گاز مصرفی ادامه یابد.

حق حاکمیت بر منابع نفت و گاز

ماده ۲- طبق اصل (۴۵) قانون اساسی، منابع نفت و گاز کشور جزء انفال و ثروتهای عمومی بوده و در اختیار حکومت اسلامی است. بنابراین کلیه مخازن هیدروکربوری که در داخل کشور توسط وزارت نفت و شرکتهای تابعه در بخش بالادستی نفت و گاز انجام شده یا خواهد شد، متعلق به ملت ایران و در اختیار حکومت اسلامی خواهد بود. حق حاکمیت و مالکیت نسبت به منابع (مخازن) نفت خام و گاز طبیعی متعلق به حکومت اسلامی است که اعمال آن بر اساس مقررات و اختیاراتی که در این قانون، سند چشم انداز، سیاستهای کلی نظام و قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی تنظیم شده است به عهده هیأت امنایی خواهد بود که در این قانون ذکر می شود.

ترکیب هیأت امناء، نفت و گاز

ماده ۳- هیأت امناء اعمال حق حاکمیت و مالکیت نسبت به منابع نفت، گاز و میعانات گازی بالادستی آن، متشکل از (۱۳) نفر از قوای مجریه و مجلس شورای اسلامی با ترکیب زیر تشکیل خواهد شد:

الف- رئیس جمهور یا معاون اول رئیس جمهور به عنوان رئیس هیأت امناء.

ب- معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور

ج- وزیر نفت (دبیر هیأت)

د- وزیر اقتصاد و دارایی

هرئیس بانک مرکزی

و- سه تن از شخصیت‌های علمی و متخصص در اقتصاد انرژی با انتخاب

رئیس جمهور

ز- رئیس کمیسیون انرژی مجلس شورای اسلامی

ح- دو نفر از اعضاء کمیسیون انرژی، یک نفر از کمیسیون برنامه و بودجه و یک نفر از کمیسیون امنیت ملی به پیشنهاد کمیسیونهای مربوط و با رأی نمایندگان مجلس شورای اسلامی

ماده ۴- نحوه تصمیم گیری و چگونگی تشکیل جلسات هیأت امناء بر اساس آئین نامه ای خواهد بود که حداکثر سه ماه پس از ابلاغ این قانون با پیشنهاد وزارت نفت به تصویب هیأت وزیران می رسد.

نحوه استفاده از درآمدهای فروش نفت و گاز

ماده ۵- هر ساله درصدی از درآمدهای حاصل از صادرات نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی (به نسبت سهم دولت در شرکتهای پالایش نفت) در چهارچوب سیاستهای ابلاغی از سوی رهبر انقلاب اسلامی و قوانین موضوعه به صندوق توسعه ملی واریز می‌شود تا بر اساس قانون بودجه سالانه هزینه گردد.

ماده ۶- سالانه درصدی از ارزش نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی تولیدی به منظور اجراء عملیات بالادستی نفت و گاز و خطوط اصلی لوله انتقال نفت خام و گاز طبیعی به شرکت ملی نفت و گاز ایران و شرکت ملی خطوط لوله انتقال نفت و گاز تخصیص می‌یابد تا بر اساس قانون بودجه سالانه شرکتهای مذکور هزینه شود.

ماده ۷- پس از کسر مبالغ منظور در مواد (۵) و (۶) این قانون، باقیمانده درآمدهای حاصل از فروش نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی به خزانه‌داری کل واریز می‌شود.

تبصره ۱- منابع لازم برای اجراء طرحهای مندرج در برنامه‌های پنجساله بر اساس قوانین بودجه سالانه، از محل منابع این ماده تأمین خواهد شد.

تبصره ۲- منابع حاصل از فروش نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی منظور در این ماده که بالاتر از قیمت مندرج در قوانین بودجه سالانه به فروش می‌رسد به حساب ذخیره ارزی نزد خزانه‌داری کل واریز می‌گردد تا بر اساس مصوبات مجلس شورای اسلامی هزینه شود.

وظایف هیأت امنای نفت و گاز

ماده ۸- هیأت امنای نفت و گاز وظیفه دارد، بر رویکرد امور بالادستی، صیانت از منابع نفت و گاز و سیاستهای حاکم بر منابع و مصارف نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی نظارت داشته و هرساله گزارش لازم را تهیه و به رهبر انقلاب و مجلس شورای اسلامی، تقدیم کند.

هیأت مذکور موظف است بر حسن اجراء جزء «الف» (سیاستهای کلی حوزه نفت و گاز) بند (۲) (سیاستهای کلی انرژی) مندرج در سیاستهای کلی نظام، نظارت مستمر داشته و ارزیابی خود را از روند اجراء سیاستهای مذکور و سند چشم‌انداز بیست ساله به رهبر انقلاب و مجلس شورای اسلامی گزارش نماید.

ماده ۹- به منظور اجراء سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و دیگر قوانین مرتبط موضوعه، امور غیرحاکمیتی و پائین‌دستی در حوزه نفت، گاز طبیعی و پتروشیمی به بخش خصوصی، تعاونی و غیردولتی واگذار می‌گردد.

نحوه عقد قراردادهای نفتی و گاز طبیعی

ماده ۱۰- قراردادهای صادرات نفت خام، گاز طبیعی و میعانات گازی که متضمن تعهدات طولانی مدت بوده و از سقف مالی و حجم محصول متعارف بیشتر باشد با اطلاع هیأت امناء و تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

تبصره ۱- سقف مالی، حجم محصول و مدت دوره انجام قراردادها با پیشنهاد دولت در بودجه‌های سنواتی با تصویب مجلس شورای اسلامی تعیین خواهد شد.

تبصره ۲- یک نسخه از قراردادهای فروش نفت خام و گاز طبیعی و میعانات گازی موضوع این ماده به صورت محرمانه در اختیار مجلس شورای اسلامی قرار می‌گیرد.

اختیارات وزارت نفت

ماده ۱۱- قانون تأسیس وزارت نفت، اختیارات و وظایف وزارت مذکور در چهارچوب این قانون به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید.

ماده ۱۲- از تاریخ تصویب این قانون، کلیه قوانین و مقررات مغایر با این قانون لغو می‌گردد.

سوابق

لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب ۱۳۵۸/۷/۸

ماده ۱- به موجب این قانون وزارتخانه‌ای به نام وزارت نفت تأسیس می‌گردد. شرکت ملی نفت ایران و شرکت ملی صنایع پتروشیمی و شرکت ملی گاز ایران و شرکتهای تابعه در اسیوابجمعی وزارت نفت قرار می‌گیرند و وابسته به آن خواهند بود.

ماده ۲- کلیه وظائف و اختیارات وزیر امور اقتصادی و دارایی در امور نفت و پتروشیمی و گاز به وزیر نفت واگذار می‌شود.

ماده ۳- وزارت نفت، سازمان و تشکیلات و آیین‌نامه‌های خود و شرکتهای تابعه را ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون تهیه خواهد کرد تا پس از تصویب هیأت وزیران به موقع اجرا گذارده شود.

تا زمانی که سازمان و مقررات فوق‌الذکر به تصویب نرسیده و ابلاغ نشده است شرکتهای سه‌گانه

فوق بر طبق اساسنامه‌ها و ضوابط و مقررات موجود عمل خواهند کرد و وزیر نفت رییس هیأت مدیره آنها خواهد بود. در دوران موقت انتقال ریاست مجمع عمومی شرکت‌های فوق‌الذکر کماکان بانخت‌وزیر است و وزیر نفت نیز یکی از اعضای مجامع عمومی شرکت‌های مزبور خواهد بود. ماده ۴ - وزیر نفت عضو شورای اقتصاد نیز خواهد بود.

لایحه قانونی راجع به تمدید مهلت مقرر در ماده ۳ لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب ۱۳۵۸، ۱۲، ۱۹

ماده واحده: مهلت تعیین شده در ماده ۳ لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب ۱۳۵۸، ۷، ۸ شورای انقلاب به مدت ۳ ماه تمدید و ظرف این مدت باید سازمان و تشکیلات وزارت نفت و شرکت‌های تابعه از طرف وزارت نفت به سازمان امور اداری و استخدامی کشور پیشنهاد گردد و این سازمان و تشکیلات پس از تصویب آن سازمان قطعیت خواهد داشت.

لایحه قانونی متمم لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب ۱۳۵۹، ۳، ۲۹

در اجرای مفاد ماده ۳ لایحه قانونی تأسیس وزارت نفت مصوب ۱۳۵۸، ۷، ۸ و به موجب این

لایحه قانونی مراتب ذیل مورد تصویب قرار می‌گیرد:

ماده ۱ - هدف و وظایف اساسی وزارت نفت به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

الف - هدف

هدف از ایجاد وزارت نفت اعمال اصل مالکیت و حاکمیت ملی ایران بر ذخائر و منافع نفت و گاز کشور و بر صنایع و تأسیسات نفت، گاز و پتروشیمی و وابسته به آن در بهره‌برداری و بازاریابی است.

ب - وظایف اساسی

۱ - صیانت ذخائر و بهره‌برداری صحیح و مناسب از منابع نفت و گاز کشور.

۲ - نگاهداری و حفظ تأسیسات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی و سایر تأسیسات وابسته.

۳ - کوشش در بسط تکنولوژی و دانش صنعتی مربوطه در جهت خودکفایی هر چه بیشتر و نیازی از خارج.

۴ - نظارت بر امور مربوط به صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی، گاز و محصولات پتروشیمی و وابسته و تصویب نهایی قراردادهای مربوط به امور فوق و سایر قراردادها.

۵ - هماهنگی عملیات و فعالیتهای واحدهای مختلف صنایع نفت، گاز و پتروشیمی و ایجاد و حفظ هماهنگی با سازمان‌های دولتی و سیاست‌انرژی کشور.

۶ - تعیین خط مشی و سیاست کلی و مقررات عمومی ناظر بر شرکت‌های تابعه و وابسته.

۷ - تطبیق و تلفیق برنامه‌های عملیاتی، مالی و بازرگانی شرکت‌های تابعه و تدوین و تنظیم برنامه جامع در قالب برنامه‌های ملی و سیاست‌های اقتصادی و اجرایی دولت.

- ۸ - برنامه‌گذاری اجرای طرحهای بزرگ سرمایه‌ای و نحوه تأمین منابع مالی لازم.
- ۹ - برنامه توسعه یا تحدید فعالیتهای موجود و یا ایجاد فعالیتهای جدید.
- ۱۰ - اعمال نظارت عالی و کنترل عملکرد شرکتهای تابعه در زمینه‌های فنی، اداری، حقوقی، مالی و بازرگانی در مراحل اجرایی و پیشرفت عملیات.
- ۱۱ - تهیه و تدوین سازمان ستادی وزارت نفت و ساخت کلیه شرکتهای تابعه، نظارت بر سازمان‌دهی در شرکتهای مذکور و حصول اطمینان از رعایت اصول مصوبه و تبعیت از اهداف و خط مشی کلی.
- ۱۲ - نظارت بر اجرای ضوابط و خط مشی کلی ارزیابی و طبقه‌بندی مشاغل و هماهنگ ساختن نتایج
- ۱۳ - نظارت و سرپرستی روابط بین‌المللی و نظارت بر امور نمایندگیهای وزارت نفت در خارج از کشور
- ۱۴ - مسئولیت برقراری و حفظ رابطه با قوه مقننه و مقامات عالیه کشوری و لشکری
- ۱۵ - نمایندگی ایران در مجامع نفتی بین‌المللی
- ۱۶ - نمایندگی صنایع نفت در شورای عالی انرژی و شورای اقتصاد.
- ۱۷ - انجام بررسیهای ضرور نسبت به ایجاد، انحلال، تجزیه و یا ادغام شرکتهای تابعه و وابسته و کسب مجوز قانونی از مراجع ذیصلاح.
- ماده ۲ - به وزارت نفت اختیار داده می‌شود که با توجه به ضرورت عملیات نسبت به تغییر ساخت شرکتهای موجود (تجزیه یا ادغام یا انحلال یا تأسیس شرکتهای جدید) مطالعات لازم را به عمل آورده و پس از تصویب کمیسیونی مرکب از وزیر نفت و وزیر مشاور و سرپرست سازمان برنامه و بودجه و دبیر کل سازمان امور اداری و استخدامی کشور به موقع اجرا گذارد.
- ماده ۳ - اساسنامه لازم برای شرکتهای مندرج در ماده ۲ این قانون توسط وزارت نفت تهیه و پس از تأیید هیأت مذکور در آن ماده و تصویب هیأت‌وزیران به مورد اجرا گذاشته خواهد شد.
- ماده ۴ - اعتبار اساسنامه‌های فعلی شرکت ملی نفت ایران، شرکت ملی گاز ایران و شرکت ملی صنایع پتروشیمی تا تصویب اساسنامه شرکتهای جدید موضوع ماده ۳ قانون کماکان به قوت خود باقی است.
- ماده ۵ - قبل از تصویب اساسنامه‌های جدید (موضوع ماده ۳) اختیار انتخاب اعضاء هیأت مدیره شرکتهای تابعه به وزیر نفت تفویض می‌گردد.
- ماده ۶ - به منظور تسهیل امر تأمین نیازمندیهای نیروی انسانی ستاد وزارت نفت به این وزارت اختیار داده می‌شود که کارکنان مورد نیاز خود را از کادر پرسنلی شرکتهای تابعه به صورت مأمور تأمین و مقررات اداری و استخدامی موجود یا آتی شرکتهای مذکور را عیناً در مورد آنان به موقع اجرا گذارد.
- کلیه هزینه‌های کادر مذکور از محل بودجه هر یک از شرکتهای تابعه و وابسته‌ای که کارکنان ذکر شده در استخدام آن می‌باشند تأمین می‌گردد.

اصلاحات و کلمات زیر هر کجا که در این قانون به کار برده می‌شود، شامل تعاریف مفاهیم مشروح در این ماده است:

نفت - عبارت است از کلیه هیدروکربورها به استثنای ذغال سنگ که به صورت نفت خام، گاز طبیعی، قیر، پلمه سنگهای نفتی و ماسه‌های آغشته به نفت اعم از آنکه به حالت طبیعی یافت شود و یا به وسیله عملیات مختلف از نفت خام و گاز طبیعی به دست آید.

منابع نفتی - عبارت است از هر یک از تقسیمات داخل سرزمین و آب‌های داخلی و ساحلی و بین‌المللی و فلات قاره کشور که احتمال وجود نفت در آن باشد و مشخصات فنی و جغرافیایی ویژه آن توسط وزارت نفت مشخص شده باشد.

عملیات نفتی - عبارت است از کلیه عملیات مربوط به صیانت و بهره‌برداری از منابع نفتی مانند تفحص، نقشه‌برداری، زمین‌شناسی، اکتشاف، حفاری، استخراج، تحصیل اراضی لازم و تهیه و اجرای طرح‌های سرمایه‌ای برای احداث تأسیسات و صنایع و ایجاد و توسعه و تحدید آنها و حفاظت و حراست از تأسیسات و واحدهای مربوط به صنعت نفت. همچنین عملیات تولید و قابل عرضه کردن نفت خام، گاز و سایر هیدروکربورهای طبیعی "به استثنای ذغال سنگ" تصفیه نفت خام و تهیه فرآورده‌های فرعی و مشتقات نفتی و جمع‌آوری و تصفیه گاز طبیعی و تولید گاز و محصولات همراه، استفاده از فرآورده‌ها و مشتقات نفتی و گازی در تولید انواع محصولات پتروشیمی، حمل و نقل، توزیع، فروش و صدور محصولات نفت و گاز و پتروشیمی و فعالیت‌های تجاری مربوط به صادرات و واردات و تولیدات نفت و گاز و پتروشیمی و تهیه و تولید کالاها و مواد صنعتی مورد استفاده نفت و ایجاد تسهیلات و خدمات جنبی برای این عملیات و آموزش و تأمین نیروی کار متخصص. ایجاد شرایط ایمنی و بهداشت و صنعتی و حفاظت محیط از آلودگی در عملیات با رعایت ضوابط سازمان‌های ذیربط و بررسی‌ها و برنامه‌ریزی و طراحی فنی و اقتصادی و انمقاد قراردادهای پیمانکاری و مشاوره در زمینه‌های عملیات فوق و انجام مطالعات و تحقیقات و آزمایش‌ها و پژوهش‌های علمی و فنی برای بسط و تکمیل تکنولوژی و ارتقاء دانش فنی و صنعتی و بررسی تبعات و اختراعات مربوط به صنایع نفت و تبادل اطلاعات علمی و فنی و تجربیات صنعتی با مؤسسات داخلی و خارجی ذیصلاح در زمینه عملیات نفتی.

حدود عملیات نفتی در هر زمینه که به وظایف قانونی و برنامه‌ها و طرح‌های سایر دستگاه‌ها و نهادهای جمهوری اسلامی ایران تداخل پیدا می‌کند، طبق آیین‌نامه‌هایی خواهد بود که به وسیله وزارت نفت تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

واحدهای عملیاتی - عبارت است از هر سازمان، مؤسسه و یا شرکتی که عملیات اصلی و فرعی

تخصصی و عمومی خدمات جنئی نفتی را عهده دار باشد.

قرارداد - عبارت است از تعهداتی که بین وزارت نفت یا یک واحد عملیاتی یا هر شخص حقیقی یا حقوقی منعقد می‌شود که طبق مقررات دولت جمهوری اسلامی ایران و بر مبنای مقررات این قانون اجرای قسمتی از عملیات نفتی را بر عهده گیرد.

ماده ۲ - منابع نفت کشور جزء انفال و ثروت‌های عمومی است و طبق اصل ۴۵ قانون اساسی در اختیار حکومت اسلامی می‌باشد و کلیه تأسیسات و تجهیزات و دارایی‌ها و سرمایه‌گذاری‌هایی که در داخل و خارج کشور توسط وزارت نفت و شرکت‌های تابعه به عمل آمده و یا خواهد آمد، متعلق به ملت ایران و در اختیار حکومت اسلامی خواهد بود.

اعمال حق حاکمیت و مالکیت نسبت به منابع و تأسیسات نفتی متعلق به حکومت اسلامی است که بر اساس مقررات و اختیارات مصرح این قانون به عهده وزارت نفت می‌باشد که بر طبق اصول و برنامه‌های کلی کشور عمل نماید.

ماده ۳ - اعمال حقوق و اختیارات مصرح این قانون بر عهده وزارت نفت و شرکت‌های تابعه و نظارت بر انجام عملیات نفتی و سایر وظایف مندرج در این قانون بر عهده وزارت نفت خواهد بود.

ماده ۴ - وزارت نفت برای انجام عملیات نفتی و بهره‌برداری در سراسر کشور و فلات قاره و دریاها می‌تواند شرکت‌هایی را تأسیس نماید. اساسنامه‌های شرکت‌های نفت و گاز و پتروشیمی پس از تصویب مجلس شورای اسلامی به مورد اجراء گذارده خواهد شد. تصویب اساسنامه‌های سایر شرکت‌ها با هیأت وزیران خواهد بود.

تبصره - وزارت نفت مکلف است از تاریخ تصویب این قانون، اساسنامه‌های شرکت‌های نفت، گاز و پتروشیمی را ظرف مدت یک سال جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید.

ماده ۵ - انعقاد قراردادهای مهم فیما بین وزارت نفت یا واحدهای عملیاتی نفتی با اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی و خارجی و تشخیص موارد مهم تابع آیین‌نامه‌ای خواهد بود که با پیشنهاد وزارت نفت به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید. قراردادهای منعقد فیما بین وزارت نفت با دولتها طبق اصل ۷۷ قانون اساسی عمل می‌شود.

ماده ۶ - کلیه سرمایه‌گذاری‌ها بر اساس بودجه واحدهای عملیاتی از طریق وزارت نفت پیشنهاد و پس از تصویب مجمع عمومی در بودجه کل کشور درج می‌شود. سرمایه‌گذاری خارجی در این عملیات به هیچ وجه مجاز نخواهد بود.

تبصره - در صورت استفاده از بودجه عمومی طبق مقررات عمومی دولت عمل می‌شود.

ماده ۷ - وزارت نفت مکلف است در جریان عملیات نفتی ضمن برنامه ریزی‌های صحیح نظارت و مراقبت کامل جهت صیانت ذخایر نفتی و حفاظت منابع و ثروت‌های طبیعی و تأسیسات و جلوگیری از آلودگی محیط زیست (هوا، آب، خاک) با هماهنگی سازمان‌های ذیربط عمل کند.

ماده ۸ - کلیه سرمایه‌گذاری‌های ثابت صنعت نفت در داخل کشور تابع قوانین و مقررات واحد

مربوطه خواهد بود و در مواردی که قانون خاصی وجود نداشته باشد، تابع مقررات عمومی جمهوری اسلامی ایران است.

سرمایه‌های صرف شده که در اختیار واحدهای عملیات نفتی گذاشته شده یا می‌شود، جزء دارایی‌های واحد مزبور خواهد بود ولی هر گونه نقل و انتقال آنها منوط به اجازه وزارت نفت می‌باشد.

ماده ۹ - وزارت نفت موظف است برای تأمین حفاظت و حراست از منابع و تأسیسات نفتی و اموال و اسناد صنعت نفت به جای گارد صنعت نفت با هماهنگی وزارت کشور و همکاری نیروهای انتظامی واحدی به نام تأسیس نماید. آیین‌نامه اجرایی آن به وسیله وزارتین نفت و کشور تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

تبصره - هزینه تأسیس واحد حراست از محل اعتبارات گارد حفاظت صنعت و نفت خواهد بود.

ماده ۱۰ - وزارت نفت مکلف است نسبت به تربیت و تجهیز نیروی انسانی مورد نیاز و راه‌یابی به تکنولوژی پیشرفته و رشد و توسعه در رشته‌های مختلف صنعت نفت به طرق مقتضی و با هماهنگی و تبعیت از سیاست‌های وزارت فرهنگ و آموزش عالی و با طرح برنامه‌های آموزشی و تشکیل مراکز تعلیماتی و تأسیس مجتمع‌های تحقیقاتی و آزمایشگاهی به طور مستمر بکوشد و با اتخاذ تدابیر مؤثر در راه بالا بردن سطح دانش و اطلاعات علمی و عملی کارکنان و کارشناسان و ایجاد محیط مناسب برای جذب و تشویق عناصر کار آمد متمدن و متخصص اقدام نماید.

ماده ۱۱ - اراضی و اعیانی و هر گونه مستحقات و آب و حقوق ارتقائی مورد نیاز عملیات نفتی طبق اساسنامه‌های شرکت‌های نفت و گاز و پتروشیمی که به تصویب مجلس شورای اسلامی خواهد رسید، تحصیل خواهد شد.

ماده ۱۲ - با تصویب این قانون هر گونه قوانین و مغایر با این قانون ملغی است.

جزء «ا» بند «ج» سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

باتوجه به اصل (۴۴) قانون اساسی و مفاد اصل (۴۳) و به منظور:

- شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی.
- گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی.
- ارتقاء کارایی بنگاههای اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری.
- افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی.
- افزایش سهم بخشهای خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی.
- کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی.
- افزایش سطح عمومی اشتغال.
- تشویق افشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها.
- مقرر می‌گردد:

ج- سیاست‌های کلی توسعه بخشهای غیردولتی از طریق واگذاری فعالیتهای و بنگاههای دولتی: با توجه به ضرورت: شتاب گرفتن رشد و توسعه اقتصادی کشور مبنی بر اجراء عدالت اجتماعی و فقرزدایی در چهارچوب چشم‌انداز بیست‌ساله کشور.

- تغییر نقش دولت از مالکیت و مدیریت مستقیم بنگاه به سیاستگذاری و هدایت و نظارت.

- توانمندسازی بخشهای خصوصی و تعاونی در اقتصاد و حمایت از آن جهت رقابت کالاها در بازارهای بین‌المللی.

- آماده‌سازی بنگاههای داخلی جهت مواجهه هوشمندانه با قواعد تجارت جهانی در یک فرایند تدریجی و هدفمند.

- توسعه سرمایه‌انسانی دانش پایه و متخصص.

- توسعه و ارتقاء استانداردهای ملی و انطباق نظام‌های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین‌المللی.

- جهت‌گیری خصوصی‌سازی در راستای افزایش کارایی و رقابت‌پذیری و گسترش مالکیت عمومی و بنابر پیشنهاد مجمع تشخیص مصلحت نظام بند(ج) سیاستهای کلی اصل(۴۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مطابق بند(۱) اصل(۱۱۰) ابلاغ می‌گردد.

واگذاری هشتاد درصد (۸۰٪) از سهام بنگاههای دولتی مشمول صدر اصل(۴۴) به بخشهای

خصوصی، شرکتهای تعاونی سهامی عام و بنگاههای عمومی غیردولتی به شرح ذیل مجاز است:

۱- بنگاههای دولتی که در زمینه معادن بزرگ، صنایع بزرگ و صنایع مادر (از جمله صنایع بزرگ پایین دستی نفت و گاز) فعال هستند، به استثناء شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز.

۲- بانکهای دولتی به استثناء بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه صادرات.

۳- شرکت‌های بیمه دولتی به استثناء بیمه مرکزی و بیمه ایران.

۴- شرکتهای هواپیمایی و کشتیرانی به استثناء سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی.

۵- بنگاههای تأمین نیرو به استثناء شبکه‌های اصلی انتقال برق.

۶- بنگاههای پستی و مخابراتی به استثناء شبکه‌های مادر مخابراتی، امور واگذاری پست

(فرکانس) و شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی.

۷- صنایع وابسته به نیروهای مسلح به استثناء تولیدات دفاعی و امنیتی ضروری به تشخیص فرمانده کل قوا.

قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجراء

سیاستهای کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی (مصوب ۱۳۸۷/۲/۲۵)

ماده ۲ - فعالیتهای اقتصادی در جمهوری اسلامی ایران شامل تولید، خرید و یا فروش کالاها و یا خدمات به سه گروه زیر تقسیم می‌شود:

گروه یک- تمامی فعالیتهای اقتصادی به جز موارد مذکور در گروه دو و سه این ماده.
گروه دو- فعالیتهای اقتصادی مذکور در صدر اصل چهارم و چهارم (۴۴) قانون اساسی به جز موارد مذکور در گروه سه این ماده.

گروه سه- فعالیتهای مؤسسات و شرکت‌های مشمول این گروه عبارتند از:

- ۱) شبکه‌های مادر مخابراتی و امور واگذاری پسامد (فرکانس)،
- ۲) شبکه‌های اصلی تجزیه و مبادلات و مدیریت توزیع خدمات پایه پستی،
- ۳) تولیدات محرمانه یا ضروری نظامی، انتظامی و امنیتی به تشخیص فرماندهی کل نیروهای مسلح،
- ۴) شرکت ملی نفت ایران و شرکت‌های استخراج و تولید نفت خام و گاز،
- ۵) معادن نفت و گاز،
- ۶) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بانک ملی ایران، بانک سپه، بانک صنعت و معدن، بانک توسعه صادرات، بانک کشاورزی، بانک مسکن و بانک توسعه تعاون،
- ۷) بیمه مرکزی و شرکت بیمه ایران،
- ۸) شبکه‌های اصلی انتقال برق،
- ۹) سازمان هواپیمایی کشوری و سازمان بنادر و کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران،
- ۱۰) سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی،
- ۱۱) رادیو و تلویزیون،

تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیتها و بنگاههای اقتصادی موضوع این ماده با هر یک از سه گروه به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی ظرف شش ماه به تصویب هیأت وزیران می‌رسد و در مورد بند (۳) گروه سه، مصوبه هیأت وزیران باید به تصویب فرماندهی کل نیروهای مسلح برسد.

۲- اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی

نظام اقتصادی جمهور اسلامی ایران بر پایه سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی با برقرامه ریزی منظم و صحیح استوار است. بخش دولتی شامل کلیه صنایع بزرگ، صنایع مادر، بازرگانی خارجی، معادن بزرگ، بانکداری، بیمه، تامین نیرو، سدها و شبکه‌های بزرگ آبرسانی، رادیو و تلویزیون، پست و تلگراف و تلفن، هواپیمایی، کشتیرانی، راه و آهن و مانند اینها است که به صورت مالکیت عمومی و در اختیار دولت است. بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می‌شود که مکمل فعالیتهای اقتصادی دولتی و تعاونی است. مالکیت در این سه بخش تا جایی که با اصول دیگر این فصل مطابقت داشته باشد و از محدوده قوانین اسلام خارج نشود و موجب رشد و توسعه اقتصادی کشور گردد و مایه زیان جامعه نشود مورد حمایت قانون جمهوری اسلامی است. تفصیل ضوابط و قلمرو و شرایط هر سه بخش را قانون معین می‌کند.

اصل ۴۵ قانون اساسی

انفال و ثروتهای عمومی از قبیل زمینهای موات یا رها شده، معادن، دریاها، دریاچه، رودخانه‌ها

و سایر آبهای عمومی، کوه ها، دره ها، جنگلها، نزارها، ییشه های طبیعی، مراتعی که حیرم نیست، ارث بدون وارث، و اموال مجهول المالک و اموال عمومی که از خاصین مسترد می شود، در اختیار حکومت اسلامی است تا بر طبق مصالح عامه نسبت به آنها عمل نماید. تفصیل و ترتیب استفاده از هر یک را قانون معین می کند.

الف- سیاستهای کلی نظام در خصوص انرژی

الف- سیاستهای کلی نفت و گاز

- ۱- اتخاذ تدابیر و راهکارهای مناسب برای گسترش اکتشاف نفت و گاز و شناخت کامل منابع کشور.
- ۲- افزایش ظرفیت تولید صیانت شده نفت متناسب با ذخایر موجود و پرخورداری کشور از افزایش قدرت اقتصادی و امنیتی و سیاسی.
- ۳- افزایش ظرفیت تولید گاز، متناسب با حجم ذخایر کشور به منظور تأمین مصرف داخلی و حداکثر جایگزینی با فرآوردههای نفتی.
- ۴- گسترش تحقیقات بنیادی و توسعه ای و تربیت نیروی انسانی و تلاش برای ایجاد مرکز جذب و صدور دانش و خدمات فنی- مهندسی انرژی در سطح بین الملل و ارتقاء فناوری در زمینه های منابع و صنایع نفت و گاز و پتروشیمی.
- ۵- تلاش لازم و ایجاد سازماندهی قانونمند برای جذب منابع مالی مورد نیاز (داخلی و خارجی) در امر نفت و گاز در بخشهای مجاز قانونی.
- ۶- بهره برداری از موقعیت منطقه ای و جغرافیایی کشور برای خرید و فروش و فرآوری و پالایش و معاوضه و انتقال نفت و گاز منطقه به بازارهای داخلی و جهانی.
- ۷- بهینه سازی مصرف و کاهش شدت انرژی.
- ۸- جایگزینی صادرات فرآورده های نفت و گاز و پتروشیمی به جای صدور نفت خام و گاز طبیعی.

ب- سیاستهای کلی سایر منابع انرژی

- ۱- ایجاد تنوع در منابع انرژی کشور و استفاده از آن با رعایت مسائل زیست محیطی و تلاش برای افزایش سهم انرژیهای تجدیدپذیر با اولویت انرژیهای آبی.
- ۲- تلاش برای کسب فناوری و دانش هسته ای و ایجاد نیروگاههای هسته ای به منظور تأمین سهمی از انرژی کشور و تربیت نیروهای متخصص.
- ۳- گسترش فعالیتهای پژوهشی و تحقیقاتی در امور انرژیهای گداخت هسته ای و مشارکت و همکاری علمی و تخصصی در این زمینه.
- ۴- تلاش برای کسب فناوری و دانش فنی انرژیهای نو و ایجاد نیروگاهها از قبیل بادی و خورشیدی و پیلهای سوختی و زمین گرمایی در کشور.